

Jaroslav Kučera 21

Posudek na bakalářskou práci Jaroslava Kučery

Repatriace československých občanů z exilu ve Velké Británii po druhé světové válce

Druhá světová válka byla obdobím obrovských demografických přesunů. Padesát pět milionů Evropanů bylo v letech 1938–47 přesídleno ze svých původních domovů, třicet milionů kvůli nacistické expanzi, následně dvacet pět milionů jako následek německé porážky. Hlavní základnou československé migrace a exilového odboje za druhé světové války byla Velká Británie. Jaroslav Kučera si jako námět bakalářské práce zvolil látku týkající se repatriace československých občanů z Velké Británie po druhé světové válce, což je téma závažné, navíc dosud ne zcela zpracované. Autor se přitom zaměřil na několikaleté plánování této akce, na její průběh a závěr a zařadil ji do mezinárodního kontextu.

V úvodu Kučera nejprve vyjasňuje pojmy své analýzy. Upozorňuje, že přístup dělící migrace podle ústředních motivů (politických či ekonomických) je nedostatečně explikativní, přičemž v souvislosti s alternativním konceptem uvažuje o hodnotově nezabarveném pojmu „migrace“. Autor v textu používá pojem exil, nicméně ten spíše jako objektivizovanou skutečnost, běžnou součást dobové komunikace. Kučera se také věnuje otázkám definice „uprchlictví“ a v následném textu i právní identifikaci repatriantů.

První kapitolu věnuje přípravě repatriace. Spojené národy vnímaly zárodky migračního problému už během války. V roce 1943 založily organizaci mezinárodní humanitní a rozvojové pomoci, známou pod zkratkou UNRRA, aby zabránily poválečným hladomorům a epidemiím a repatriovaly miliony vykořeněných lidí, tzv. „displaced persons“. Také čs. exilová vláda činila od roku 1942 přípravy k repatriaci československých občanů. Ministerstvo práce a sociální péče mělo připravit repatriaci civilistů, ministerstvo národní obrany návrat osob ve vojenské službě, ministerstvo zahraničních věcí repatriaci diplomatické služby a ministerstvo financí s ministerstvem vnitra přepravu státního zřízení a nejnutnějšího počtu úředníků. Kučera popisuje diskuze o kompetencích v rámci exilových institucí, přípravy na likvidaci exilových úřadů, ale i rozřazování žadatelů do prioritních a dalších sledů, přičemž zmiňuje politicko-stranické tlaky, které přípravy repatriace rovněž ovlivňovaly.

Československá vláda připravila pravidla pro platy a sociální zajištění (nejvyšší dávky dostávali vojáci v aktivní službě, menší nekvalifikovaní civilisté). Kučera popisem plánování tras ilustruje také náročnost této logistické operace. V další kapitole se věnuje činnosti Československé repatriční mise pro Velkou Británii, která vznikla v březnu 1945 se zánikem exilové vlády. Mimo jiné přitom zmiňuje, že z 12 tisíc československých uprchlíků, kteří byli v roce 1944 ve Velké Británii, bylo do ČSR repatriováno necelých 6 tisíc, přičemž celkový počet snížila neochota československých úřadů repatriovat maďarsky a německy mluvící migranty, což mj. postihlo také židovské žadatele. Největší transporty probíhaly na podzim 1945, repatriace byla v podstatě dokončena v polovině následujícího roku.

V těchto kapitolách jde o původní a poctivě odvedenou práci. Ta se opírá o výzkum jak v českých (kupř. AKPR, NA, AMZV), tak v zahraničních archivech (britský TNA), což u bakalářské práce oceňuji dvojnásob. Autor pracuje s archivními prameny přesvědčivě. Píše jasně a výstižně. Srozumitelné podání umožňuje pohodlnou četbu. Přestože nabízí přehrše informací a statistik, hutnost textu je kompenzována objektivitou informací. Vzhledem k tomu, že poznámkový aparát je bohatý a ujednocený a překlepy jsou redukovány na minimum, měl bych k těmto pasážím jen jednu připomínku. Na několika místech si autor pomohl sémanticky prázdnými větami, nebo paušalizujícími odkazy na skutečnosti, které přibližuje lapidárně bez dalšího vysvětlení, jako např. že v roce 1939 se prý „nikdo nedomníval, že [válka] přeroste v masivní světový konflikt“ (s. 12), nebo že na konci války Češi Slovákům „jejich dvojakou roli v době ohrožení a zániku republiky“ nakonec „dokázali odpustit“ (s. 68).

Problematicky vidím jen poslední část Kučerova (jinak dobře promyšleného) textu. Poslední kapitolu mají totiž tvořit „exkursy“, životní příběhy lidí, kteří prošli repatriací. Zde se jedná v podstatě o biografická slovníková hesla několika osob, nicméně přestože autor výběr osob vysvětluje, přiznám se, že kritériím výběru nerozumím. V jednotlivých „exkurzech“ navíc chybí více informací k samotné repatriaci. Postrádám zde alespoň záznamy prožitků či vzpomínky osob na repatriaci a v této souvislosti mě napadá, že by takové vzpomínky mohly zatraktivnit také předchozí text o průběhu repatriace. Zde zběžně v rychlosti připomínám kupř.

vzpomínky Josephine Bruegelové <http://www.jozabruegel.com/>, ale jistě jsou k dispozici i další.

Přes výhrady k této závěrečné části považuji kapitoly o repatriaci za kvalitní a domnívám se, že jsou hodnotným příspěvkem k tématu migrací. Proto bakalářskou práci Jaroslava Kučery bez dalších okolků doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 21. 5. 2014

PhDr. Pavel Horák

